

اصول حسابرسی (۱)

بر اساس استاندارد های حسابرسی ایران

همراه با بیش از یکصد و شصت نکته بسیار مهم و تست های کنکور سراسری و آزاد در
مقاطع کاردانی به کارشناسی و کارشناسی به ارشد به تفکیک هر فصل
قابل استفاده کلیه دانشجویان حسابداری در مقاطع مختلف، حسابرسان حرفه ای و
دانشجویان آزمونهای مختلف استخدامی

مؤلف: مهدی هاشمیان

دانشجوی دکتری حسابداری و مدرس دانشگاه و کلاسهای کنکور
در مقاطع کاردانی به کارشناسی و کارشناسی به ارشد

سرناسه	: هاشمیان، مهدی، ۱۳۴۶-
عنوان و پدیدآور	: اصول حسابرسی (۱) بر اساس استاندارد های حسابرسی ایران همراه با پیش از یکصد و شصت نکته.../تالیف مهدی هاشمیان.
مشخصات نشر	: اهواز: تر آوا، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	: ج: جدول: ۲۹×۲۲ س. م.
شابک	: ج. ۱: ۹-۱۶-۶۳۴۹-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: قیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۳۹۶.
موضوع	: دانشگاه ها و مدارس عالی - - ایران - - آزمون ها
موضوع	: حسابداری - - راهنمای آموزشی(عالی)
موضوع	: حسابداری - - آزمون ها و تمرین ها(عالی)
موضوع	: آزمون دوره های تحصیلات تکمیلی - - ایران
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۰ الف۶/۵۳ LB۲۳۵۳
رده بندی دیویی	: ۳۷۸/۱۶۶۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۴۵۷۴۰۲

نام کتاب: اصول حسابرسی (۱) بر اساس استاندارد های حسابرسی ایران

تالیف مهدی هاشمیان

ویراستار ادبی: مریم ابراهیمیان

طرح روی جلد: هادی مدرس نیا

ناشر: تر آوا

شماه‌ی نشر: ۱۸۳

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۰

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

چاپ: عمران

شابک: ۹-۱۶-۶۳۴۹-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

نشر تر آوا: اهواز - کیانیارس - خیابان نهم غربی - پلاک ۱۲۸

نمابر: ۰۶۱۱۳۳۸۳۷۳۴ همراه: ۰۹۱۶۱۱۳۶۷۸۵

فروشگاه اینترنتی: www.tarava.com

پست الکترونیکی: taravapublication@yahoo.com

حق چاپ و نشر مخصوص ناشر است.

پیشگفتار

توسعه دامنه مبادلات اقتصادی و تضاد منافع بین استفاده کنندگان و تهیه کنندگان صورتهای مالی، همچنین فاصله مالکیت با مدیریت و پیچیدگی صورتهای مالی، نیاز به تهیه و ارائه اطلاعات مفید و لازم از طریق سیستم های حسابداری و تایید آنها از سوی موسسات حسابرسی، منجر گردیده که اصول و روشهای جدید و نو از طرف مجامع بین المللی و داخلی تدوین و ارایه گردد تا بتوانند به استفاده کنندگان از این سیستم ها جهت تصمیم گیری منطقی کمک نمایند. از طرفی رشد روزافزون دانشجویان بطور کمی، ارتقاء و رشد کیفی و آموزشی و همچنین آماده سازی جهت شرکت در آزمونهای ورودی مقاطع بالاتر و استخدامی امری اجتناب ناپذیر است. در این راستا تلاشهای گسترده ای صورت گرفته است که مایه مباهات است. پیرو همه تلاش های صورت گرفته، مؤلف بر آن شد که تجارب آموزشی چندین ساله خود، در واحدهای مختلف دانشگاهی و همچنین کلاسهای کنکور را در کتابی تحت عنوان اصول حسابرسی (۱) منطبق با سرفصل های مورد تأیید وزارت علوم، فن آوری و تحقیقات و شورای انقلاب فرهنگی و همچنین بر اساس استانداردهای حسابرسی ایران با زبانی بسیار ساده و قابل فهم برای استفاده دانشجویان در مقاطع کاردانی و کارشناسی و دیگر استفاده کنندگان به رشته تحریر در آورد. در این اثر تدوین مطالب به صورتی است که هم دارای کاربرد آموزشی بوده و هم می تواند بصورت حرفه ای مورد استفاده قرار گیرد.

ویژگی منحصر به فرد کتاب این است که ضمن بیان مطالب و مفاهیم، سعی گردیده که نکات مهم و کلیدی تحت عنوان نکته در متن درس گنجانده شود. این کتاب دارای ۱۱ فصل بوده و در پایان هر فصل، مطالب مرتبط با همان فصل بر اساس استانداردهای حسابرسی ایران بیان شده، و در آخر هر فصل سوالات آزمون های کارشناسی ارشد سراسری و آزاد همراه با کلید آنها ذکر شده، همچنین در انتهای کتاب تست های کنکور کاردانی به کارشناسی سراسری و آزاد طی سالهای ۸۰ تا ۸۹ همراه با پاسخنامه بیان گردیده است. امید است این مجموعه بتواند گامی هرچند کوتاه در راستای اعتلای دانش حسابداری برای کشور عزیزمان ایران در برداشته و زمینه را برای ورود به مقاطع بالاتر دانشگاهی و موفقیت در آزمون های استخدامی، برای استفاده کنندگان از این اثر را فراهم نماید.

در اینجا لازم می دانم که از کلیه عزیزانی که بنده را در تهیه و تنظیم و تألیف این اثر همراهی نموده اند، کمال تقدیر و تشکر خود را بعمل می آورم، و از تمامی استادان، صاحب نظران و دانشجویان عزیز و دیگر استفاده کنندگان گرامی تقاضا دارم که نقایص و کاستی های کتاب را با دیده اغماض بنگرند و با ارایه نظرات، انتقادات و پیشنهادات سازنده و مؤثر خود، مؤلف را از طریق ناشر محترم یا از طریق ایمیل، M-Hashemian258@yahoo.com آگاه نمایند.

که تو خشنود باشی و ما رستگار

خدایا چنان کن سر انجام کار

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه: پیشینه حسابرسی در جهان و ایران	۹
فصل اول: حرفه حسابرسی	۱۷
تستهای کارشناسی ارشد سراسری و آزاد مرتبط با فصل اول	۲۸
فصل دوم: آیین رفتار حرفه ای	۳۷
تستهای کارشناسی ارشد سراسری و آزاد مرتبط با فصل دوم	۴۲
فصل سوم: اصطلاحات حسابرسی و مسئولیت قانونی حسابرسان	۴۵
تستهای کارشناسی ارشد سراسری و آزاد مرتبط با فصل سوم	۵۱
فصل چهارم: مؤسسات حسابرسی و برنامه ریزی حسابرسی	۵۷
تستهای کارشناسی ارشد سراسری و آزاد مرتبط با فصل چهارم	۷۱
فصل پنجم: احتمال خطر حسابرسی، اهمیت و برآورد در حسابرسی	۷۷
تستهای کارشناسی ارشد سراسری و آزاد مرتبط با فصل پنجم	۸۷
فصل ششم: کنترل‌های داخلی و فرآیند حسابرسی	۹۷
تستهای کارشناسی ارشد سراسری و آزاد مرتبط با فصل ششم	۱۱۱
فصل هفتم: شواهد حسابرسی	۱۳۱
تستهای کارشناسی ارشد سراسری و آزاد مرتبط با فصل هفتم	۱۴۷
فصل هشتم: نمونه گیری در حسابرسی	۱۶۵
تستهای کارشناسی ارشد سراسری و آزاد مرتبط با فصل هشتم	۱۷۲
فصل نهم: مدارک عمومی و کار برگهای حسابرسی	۱۷۷
تستهای کارشناسی ارشد سراسری و آزاد مرتبط با فصل نهم	۱۸۴
فصل دهم: کنترل کیفیت در سطح مؤسسات حسابرسی و در سطح هر کار حسابرسی	۱۸۹
تستهای کارشناسی ارشد سراسری و آزاد مرتبط با فصل دهم	۱۹۳
فصل یازدهم: گزارش حسابرسان مستقل (بخش اول)	۱۹۷
تستهای کارشناسی ارشد سراسری و آزاد مرتبط با فصل یازدهم	۲۱۷
تستهای کنکور کارشناسی ارشد سراسری سال ۱۳۹۰ همراه با کلید آنها	۲۴۶
تستهای کاردانی به کارشناسی سالهای ۸۱ تا ۸۹ کنکور سراسری همراه با کلید آنها	۲۵۴
تستهای کاردانی به کارشناسی سالهای ۸۰ تا ۸۸ دانشگاه آزاد اسلامی همراه با کلید آنها	۲۷۴
منابع	۲۹۶

پیشینه حسابرسی در جهان و ایران

پیشینه حسابرسی در جهان

پیشینه حسابرسی در جهان را می توان به دو دوره مجزا تقسیم و بررسی نمود. دوره اول به مرحله قبل از شکل گیری حرفه حسابرسی که به زمان قبل از اواسط قرن نوزدهم بر می گردد و دوره دوم مربوط به شکل گیری حرفه حسابرسی و بعد از آن است.

دوره اول: قبل از شکل گیری حرفه حسابرسی

در حکومتها و دولتهای باستانی معمولاً از وجود ۲ نفر برای ثبت مستقل حسابهای خزانه استفاده می شد. هدف اولیه، ثبت درست و هدف بعدی اطمینان از صحت گزارشها بود. برای دستیابی به این اهداف به مستمعین (auditor) یا حسابرسان اتکاء می شد. گوش کردن به حسابهای دولتی که با صدای بلند توسط خزانه داران خوانده می شد، در زمان امپراطوری رم، عمده ترین کار برای جلوگیری از سوء استفاده ها بود و واژه (auditor) به معنای شنونده نیز از همان دوران رواج پیدا کرد.

پس از سقوط امپراطوری رم، حسابرسی به تدریج در سراسر ایتالیا گسترش یافت. تاجران فلورانس، جنوا و نیز، برای رسیدگی به عملیات و جلوگیری از سوء استفاده کاپیتانهای کشتیهایی که کالاهایی از آسیا به اروپا حمل می کردند از حسابران استفاده می کردند.

بنابراین، حسابرسی قبل از ایجاد تشکلهای حرفه ای، یکی از ویژگیهای فعالیتهای اجتماعی، اقتصادی و حسابدهی (پاسخگویی) در جوامع بشری بود.

در واقع از شواهد چنین بر می آید که روشهای حسابرسی در فعالیتهای اقتصادی در اکثر تمدنهای پیشین وجود داشته است گاهی حسابرسی توسط اشخاصی صورت می گرفت که انجام آن کار حسابرس بود و در برخی موارد نیز حسابرسان، مالکانی بودند که می خواستند فعالیتهای مدیران و کارکنانشان را مورد بررسی قرار دهند. عمده ترین فعالیتهای

حسابرسی در تمدنهای قبلی در سطح مالکان شخصی وجود داشت اما وقتی مالکان مباشرین را به خدمت گرفتند، فرآیند حسابرسی، پاسخگو بودن مباشر رانست به مالکان نشان داد.

دوره دوم: مربوط به شکل گیری حرفه حسابرسی و بعد از آن

حسابرسی به عنوان یک حرفه، یک تخصص و یک رشته، عمر نسبتاً کوتاهی دارد که به زحمت به بیش از یکصد سال می رسد، اما همزمان و همراه با تحولات شتاب آمیز یکصد سال گذشته، حرفه حسابرسی به سرعت خود را با شرایط و اوضاع و احوال زمان تطبیق داده و بعنوان یک دانش تخصصی مطرح شده است. فرآیند تکاملی حسابرسی بابکارگیری علوم و فنون دیگر مانند آمار و ریاضیات، مدیریت و سیستمهای اطلاعاتی در حسابداری و حسابرسی همراه بود و تغییرات وسیع در تکنولوژی اطلاعات که به گسترش فزاینده سیستمهای کامپیوتری پردازش اطلاعاتی مالی انجامید، حسابداری را متحول و تغییر و تحولات سریع حسابرسی را الزامی نمود. علاوه بر این با وضع قوانین و مقررات تازه حاکم بر واحدها و فعالیتهای اقتصادی، قوانین مالیاتی و تدوین استانداردهای حسابداری و حسابرسی توسط مراجع حرفه ای و نهادهای عمومی به ویژه از دهه ۷۰ به بعد، رشته حسابرسی را به رشته ای پیچیده و پویا تبدیل نموده است که دامنه آن به سرعت گسترده می شود و چشم انداز آنی آن به حسابرسی مدیریت و رسیدگی به آثار اجتماعی، اقتصادی فعالیتهای واحدها یا حسابرسی اجتماعی می رسد. در طول دوره انقلاب صنعتی و همزمان با رشد و تکامل شرکتها که منجر به تفکیک مالکیت از مدیریت گردید، مالکان ناچار شدند که برای حفظ منافع خود در برابر تقلب مدیران و کارکنان خود، به حسابرسیان روی آورند و همین عوامل باعث تحول در اهداف حسابرسی نیز گردید.

هدف حسابرسی ابتدا بعنوان ابزاری در جهت کشف تقلب و سوء استفاده بود که بعدها این هدف جای خود را به جلوگیری از سوء استفاده داد و در نهایت امروزه دلیل اصلی وجود حرفه حسابرسی مستقل را وظیفه اعتبار دهی آن می دانند. به هر حال هدف حسابرسی شرکتها ابتدا در جهت انعکاس تقلب و موضوع حسابرسی، اسناد و مدارک حسابداری و صورتهای مالی تهیه شده از روی آنها بود و دلیل اصلی کنترل صحت دفتری، تعیین این مطلب بود که آیا صورتهای مالی که از روی مدارک تهیه شده اند، تقلب را منعکس می سازد یا خیر؟ به همین دلیل، حسابرسی های مذکور توسط مورخین حسابداری و حسابرسی با عنوان حسابرسی دفتری و بطور اخص بعنوان عمل ردیابی سند حسابداری به ثبت حسابداری نامیده شده است. این نوع حسابرسی مستلزم این بود که حسابرسیان از تخصص حسابداری مناسب جهت فائق آمدن بر پیچیدگی فنی دفتری برخوردار باشند و اکثر حسابرسیان شرکت در آن زمان، خود دفتردار بودند.

به هر حال با گذشت زمان و رسیدن به دوران اخیر، توجه به حسابرسی شرکت بطور فزاینده بر روشها و تکنیکهای صورتهای مالی معطوف شده است. بخصوص هدف حسابرسی در دهه های اخیر تأیید صورتهای مالی با قوانین موضوعه و اصول پذیرفته شده حسابداری، با در نظر گرفتن اشیاء مناسب اعلام شده است. پیشرفت های علم آمار و کاربرد تئوری های آمار در حسابرسی، به کارایی، اثر بخشی و صرفه اقتصادی کمک شایانی نموده است. در عین حال کامپیوتر، پدیده ای که نمی توان وجود و حضور آن را در عرضه علم و عمل نادیده گرفت و استفاده از آن در دانش

حسابرسی چه بعنوان ابزاری در ساختار تئوریه‌ها و چه بعنوان یک ابزار کاربردی از سالهای ۱۹۶۰ مطرح بوده است در سالهای اخیر نقش فراگیری بازی می کند .

امروزه این واقعیت شناخته شده است که حسابرسی نیز دانشی است وسیع و از فرایند داده ها، پردازش و ستادها تبعیت می کند. در این روش که از آن بعنوان حسابرسی مبتنی بر سیستم نام می برند بر اهمیت و نحوه پردازش اطلاعات برای نتایج مطلوب حسابرسی تأکید می نماید. برای درک بهتر سیر تحول و پیشرفتهای حسابرسی، آنرا می توان بشرح جدول صفحه بعد ارائه نمود. همانطور که از اهداف حسابرسی در جدول مشاهده می گردد، اهداف و روشهای حسابرسی در طول عمر خود بر اثر عوامل محیطی (سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی) تغییر یافته و کامل شده اند و همین تغییر در اهداف و روشها، منجر به ایجاد تکنیکهای حسابرسی و تغییر در گزارشهای حسابرسی نیز گردیده است .

اهداف حسابرسی	دامنه رسیدگیها	اهمیت کنترلهای داخلی
دوران باستان تا ۱۵۰۰ م	کشف تقلبات	تفضیلی
۱۵۰۰-۱۸۰۰ م	کشف تقلبات	تفضیلی
۱۸۰۰-۱۹۰۵ م	کشف تقلبات و اشتباهات دفتری	عمدتاً تفصیلی و کاهش آزمون
۱۹۰۵-۱۹۳۳ م	تعیین صحت وضعیت مالی گزارش شده، کشف تقلبات و اشتباهات	تفصیلی و آزمون کمی شناخته شد
۱۹۳۳-۱۹۴۰ م	تعیین صحت وضعیت مالی گزارش شده، کشف تقلبات و اشتباهات	آزمون جلب توجه
۱۹۴۰-۱۹۶۰ م	تعیین صحت وضعیت مالی گزارش شده	آزمون تأکیده عمده
۱۹۶۰-۱۹۸۵ م	تعیین مطلوبیت وضعیت مالی گزارش شده	تاکید اساسی بر کنترل های داخلی با عنوان نمودن حسابرسی مبتنی بر سیستم
۱۹۸۵- تا کنون	تعیین مطلوبیت وضعیت مالی گزارش شده	تاکید اساسی بر کنترل های داخلی با عنوان نمودن حسابرسی مبتنی بر ریسک

سیر تغییرات تاریخی تکنیکهای حسابرسی را می توان به ۴ دسته زیر تقسیم نمود :

- ۱- تکنولوژی حسابرسی مبتنی بر سند رسی
- ۲- تکنولوژی حسابرسی مبتنی بر ترازنامه
- ۳- تکنولوژی حسابرسی مبتنی بر سیستم
- ۴- تکنولوژی حسابرسی مبتنی بر مدل ریسک

حسابرسی فعلی بطور عمده بر ارزیابی ساختار کنترل‌های داخلی، ریسک، اهمیت و نمونه‌گیری متکی است. در حقیقت حسابرس با تجزیه و تحلیل ساختار کنترل‌های داخلی و ارزیابی آن، مبنای مناسبی برای ارزیابی اهمیت و ریسک فراهم و به مدد مدل ریسک حسابرسی نسبت به تعیین حجم نمونه، زمانبندی و تعیین محدوده رسیدگی و نوع رسیدگیها تصمیم‌گیری می‌نماید.

اتکا به ساختار کنترل داخلی صاحبکار از سالهای ۱۹۸۵ به بعد آنقدر اهمیت یافت که کمیته تدوین استانداردهای حسابرسی (SAS) شماره ۵۵ را با نام «در نظر گرفتن کنترل‌های داخلی در حسابرسی صورتهای مالی» منتشر و آنرا از اول ژانویه ۱۹۹۰ لازم الاجرا نمود. از طرف دیگر در همین سالها مدل ریاضی ریسک حسابرسی ارائه شد. این مدل را میتوان پیشرفت جدیدی در روشهای حسابرسی دانست که انتشار SAS شماره ۴۷ بعنوان اهمیت و ریسک و همچنین SAS شماره ۷۸ تحت عنوان «ملاحظات درباره کنترل‌های داخلی در حسابرسی صورتهای مالی» انتشار یافته است که در این روش، حسابرس با ارزیابی انواع مختلف ریسک شامل ریسک ذاتی، ریسک کنترل و برآورد از ریسک حسابرسی و قرار دادن این موارد در مدل ریاضی ریسک، میزان ریسک عدم کشف و در نتیجه حجم نمونه برای رسیدگیها را تعیین می‌کند و بدین ترتیب زمان زیادی را صرفه جویی کرده و با توجه به جمیع جوانب، از انجام آزمونهای بیش از اندازه و غیر ضروری خودداری می‌کند.

پیشینه حسابرسی در ایران

حسابرسی به مفهوم آنچه که امروزه در ایران مطرح می‌باشد، وجود نداشته است. حسابرسی در ادوار گذشته ایران به مفهوم نظارت و بازرسی بوده و هرگاه انتقال ثروت مطرح شده، نوعی نظارت و بازرسی را نیز باخود به همراه داشته است. خصوصاً نظارت حکومت بر اعضاء و کارکنان خود و تفتیش اعمال و رفتار والیان و مأمورین دولتی از زمانهای هخامنشیان، عهدسامانیان و... وجود داشته است.

در عهدسامانیان دودیان، اهمیت فراوانی در سازمانهای حکومتی داشتند. اول دیوان استیفا یا مستوفی (خزانه دار) بود. استیفا در لغت بمعنای تمام گرفتن و طلب کردن است و در اصطلاح عبارتست از حساب، حسابداری و امور مالی و دخل و خرج. دوم دیوان اشرف که بیشتر مورد نظر پیشینه تاریخی حسابرسی و نظارت است. رئیس دیوان اشرف رامشرف می‌گفتند که وظیفه وی نظارت بر دخل و خرج خزانه دولت بود. بازرسی در حکومتهای ایرانی از زمان سلسله طاهریان تا حمله مغول نیز به عهده دیوان اشرف بود.

با پیروزی انقلاب مشروطه و تصویب قانون اساسی در آن زمان فصل جدیدی در پیشینه حسابداری و حسابرسی در ایران آغاز شد.

نخستین قوانین مالی و اقتصادی یادگار دوره دوم مجلس شورای ملی است. در این دوره نخستین بودجه کشوری، نخستین قانون انحصار دولتی (قانون انحصار نمک سال ۱۳۲۸ ق)، نخستین قانون مالیاتی (قانون مالیات بلدی بروسانط نقلیه مصوب پنجم ربیع الاول ۱۳۲۸ ق) نخستین قانون تجاری (قانون قبول و نکول بروات تجاری مصوب نهم جمادی الاول ۱۳۲۸ ق) نخستین قوانین حسابداری و حسابرسی دولتی (قانون محاسبات عمومی مصوب بیست و یکم صفر ۱۳۲۹ ق) به تصویب رسیدند که قانون محاسبات عمومی بعداً در سال ۱۳۲۵ شمسی اصلاح گردید. اندیشه حسابرسی واحدهای اقتصادی در ایران، زاده تغییرات و تحولات اقتصادی کشور نبود. عبارت دیگر، پیدایش و گسترش شرکتهای سهامی و شرکتهای با مسئولیت محدود و توسعه بازار سرمایه، نیاز به حسابرسی را در ایران پدید نیاورد بلکه اقتباسی ساده انگار و الگو برداری بدون مضمون از روابط اقتصادی - اجتماعی غرب، در قانون تجارت ۱۳۱۰ که به اقتباس از قانون تجارت بلژیک تهیه و تصویب شده بود، در مبحث راجع به شرکتهای سهامی مقرر گردید که مجمع عمومی هر شرکت سهامی، یک یا چند بازرس (مفتش) را از بین صاحبان سهام یا از خارج انتخاب کند تا با رسیدگی به حسابها و اسناد و مدارک شرکت، درباره اوضاع عمومی شرکت و صورتهای مالی که توسط مدیریت تهیه می شود، گزارشی به مجمع عمومی صاحبان سهام در سال بعد ارائه دهد (ماده ۶۱ قانون تجارت ۱۳۱۱).

در ۱۶ فروردین ماه ۱۳۳۵ نخستین مرحله رسمیت حسابداری و حسابرسی در ایران را ماده ۳۳ قانون مالیات بر درآمد املاک مزروعی و مستغلات و حق تمیر اعلام نمود.

در آئین نامه شماره ۳۵۳۹۷ مورخ ۱۶ مرداد ماه ۱۳۴۰ وزارت دارایی نیز، از حسابرس مستقل تحت عنوان محاسب و کارشناس قسم خورده نام برده شد.

برای اولین بار در ایران در ۱۵ آذر ماه ۱۳۴۱ نخستین تشکیلات انجمن (جامعه) حسابداران و حسابرسان ایران با ۳۶ نفر عضو تشکیل شد.

در ۳۰ خرداد ۱۳۴۳ انجمن دیگری بنام «انجمن حسابداران ایران» تأسیس شد که فقط آگهی آن در ۲۹ بهمن ماه ۱۳۴۳ در صفحه ۶ روزنامه اطلاعات شماره ۱۱۶۱۵ چاپ شد فعالیت دیگری انجام نداد.

قانون حسابداران رسمی در سال ۱۳۴۵ تصویب و در سال ۱۳۴۶ نخستین شورای کانون مذکور تشکیل شد و اساسنامه کانون در سال ۱۳۵۱ به تصویب رسید (اساسنامه کانون حسابداران رسمی (موضوع تبصره ۲ ماده ۲۷۵ قانون مالیاتهای مستقیم، مصوب اسفند ۱۳۵۱) و حسابداران رسمی منتخب از بعد مالیاتی، رسیدگی به دفاتر سود و زیان و ترازنامه مودیان را در موارد ارجاعی به عهده گرفتند و در جهت استفاده بیشتر از خدمات حسابداران رسمی در امر حسابرسی مالیاتی ماده ۲۴۱ اصلاحیه قانون تجارت مصوبه ۱۳۴۷ شرکتهای سهامی عام را مکلف نمود که به حسابهای سود و زیان و ترازنامه شرکت، گزارش حسابداران رسمی را نیز ضمیمه نمایند و حسابداران رسمی مکلف شدند که در گزارش خود، علاوه بر اظهار نظر درباره حسابهای شرکت گواهی نمایند که صورتهای مالی تنظیم شده از طرف هیئت مدیره، وضع مالی شرکت را به نحو صحیح و روشن نشان می دهد.

در پی افزایش روز افزون تعداد شرکتها و موسسات انتفاعی دولتی و ایجاد انواع و اقسام موسسات مختلف توسط دولت در سال ۱۳۵۰ شرکت سهامی حسابرسی که سهام آن تماماً متعلق به دولت بود بمنظور انجام خدمات حسابرسی شرکتهای تابعه وزارت آب و برق تشکیل گردید لیکن نظر به اینکه این شرکت عملاً در شمار سازمانهای تابعه وزارت دارایی قرار گرفت، حسابرسی اغلب شرکتهای دولتی متعاقباً به آن واگذار شد.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، در سال ۱۳۵۹ در لایحه قانونی مربوط به اصلاح پاره ای از مواد قانون مالیاتهای مستقیم، مواد راجع به حسابداران رسمی لغو و در نتیجه قانون حسابداران رسمی عملاً منحل گردید و در مفاد مواد ۱۱۶ و ۱۱۷ عنوان حسابداران رسمی و موسسات حسابرسی، به حسابدار مورد قبول وزارت امور اقتصادی و دارایی تغییر یافت.

در سالهای ۱۳۵۹ الی ۱۳۶۱ موسسات حسابرسی سازمان صنایع ملی ایران و سازمان برنامه، موسسه حسابرسی بنیاد مستضعفان و موسسه حسابرسی بنیاد شهید به وجود آمدند.

در سال ۱۳۶۲ موضوع ادغام موسسات حسابرسی بخش عمومی مطرح و قانون تشکیل سازمان حسابرسی به تصویب رسید. با تصویب اساسنامه قانونی سازمان حسابرسی، در سال ۱۳۶۶، موسسات حسابرسی موجود، در بخش دولتی ادغام و سازمان حسابرسی تشکیل گردید.

در قانون و اساسنامه قانونی مزبور، وظایف بازرسی قانونی و امور حسابرسی کلیه دستگاههایی که مالکیت عمومی بر آنها مترتب است، منحصرأ به سازمان حسابرسی محول گردید و علاوه بر آن سازمان حسابرسی بعنوان مرجع تخصصی و رسمی تدوین اصول و ضوابط حسابداری و حسابرسی تعیین گردید که در این ارتباط، علاوه بر انتشار کتاب و حدود ۱۷۰ نشریه در زمینه های حسابداری و حسابرسی، اقدام به صدور رهنمودهای حسابداری و استانداردهای حسابرسی در سال ۱۳۷۸ که از ۱۳۷۸/۱/۱ لازم الاجراء بود، نموده است. در سال ۱۳۷۲ لایحه استفاده از خدمات تخصصی و حرفه ای حسابداران ذیصلاح بعنوان حسابداران رسمی توسط مجلس به تصویب رسید. آئین نامه مربوط به تعیین صلاحیت حسابداران رسمی در ۲۳ مهر ماه ۱۳۷۴ در هیئت دولت تصویب گردید. اساسنامه قانون نیز به تصویب هیئت دولت رسید. در ارتباط با سیر تحول تاریخی تکنیکها و روشهای حسابرسی در ایران نیز به تبعیت از سایر کشورهای پیشرفته، البته با تأخیر زمانی انجام می گیرد و حسابرسی مبتنی بر مدل ریسک که آخرین متد و روش حسابرسی در جهان می باشد که از سالهای ۱۹۹۰ به بعد تقریباً به اجرا در آمده است، در ایران فعلاً بعنوان یک دستورالعمل پیشنهادی در سازمان حسابرسی ارائه و در برخی از شرکتهای بصورت آزمایشی انجام شده است.

در خاتمه یادآوری می نمائیم که پیشینه حسابرسی به مفهوم فعلی آن در ایران، ارتباط مستقیم با پیشینه تدریس و تعلیم آن دارد. این مهم به همت والای اساتید گرانقدر و ارجمندی همچون شادروان اسماعیل عرفانی، مرحوم حسن سجادی نژاد و دکتر عزیز نبوی و سایرین انجام گرفته است.

واژه حسابرسی در ایران برای اولین بار توسط مرحوم اسماعیل عرفانی در سال ۱۳۲۹ در کتابی که برای تدریس در آموزشگاه بانک ملی ایران تهیه شده بود، بدین مضمون بکار رفت:

حسابرسی عبارتست از رسیدگی به دفاتر و حسابهای یک موسسه و تفتیش اسناد و مدارکی که دفاتر و حسابهای فوق از روی آنها تهیه شده است، بطوریکه حسابرس بتواند نسبت به ترازنامه و یا صورت حسابهای دیگر مستخرج از مفاد آن دفتر، به اشخاص یا مقامات مربوطه گزارش بدهد.

www.ketab.ir